

INLEIDING

INHOUD:

3. Inleiding
4. Project Startbaan: met succes en resultaat!
5. Zaans Verbond
6. Eerstejaars deelnemers mbo vertellen over de overstap
8. Aantal schooluitvallers in Zaanstad gedaald
9. Medewerkers gaan voor resultaat binnen het Zaans Verbond
12. Samenwerkende scholen

Anne Marees

In de afgelopen drie jaar (2007-2010) werkten in het project Startbaan alle Zaanse vmbo-scholen en het mbo van het Regio College samen om de aansluiting tussen vmbo en mbo te verbeteren. Het doel was het verminderen van voortijdig schoolverlaten. De eerste resultaten zijn bereikt: het studiesucces van de deelnemers in het mbo is toegenomen, het voortijdig schoolverlaten is gedaald en de tevredenheid over de aansluiting vmbo-mbo is gegroeid. Een resultaat om trots op te zijn.

Officieel is het project Startbaan nu afgelopen, maar niet in de praktijk. Startbaan is overgegaan in het Zaans Verbond, een convenant waarin een structurele, duurzame en vruchtbare samenwerking tussen scholen is vastgelegd. De scholen gaan de komende jaren de producten uit Startbaan stevig in het onderwijs verankeren, verbeteringen invoeren en nieuwe inzichten concreet uitwerken.

In deze brochure leest u over de resultaten van Startbaan en krijgt u een indruk van de plannen die binnen het Zaans Verbond op de agenda staan. Door schooloverstijgend te werken en het studiesucces van de jongeren als uitgangspunt te nemen, kwamen de producten in de afgelopen jaren tot stand. Dit gaat zich voortzetten in het Zaans Verbond.

Ook voor de medewerkers levert de samenwerking wat op. Alle geïnterviewden benadrukken hoe inspirerend het is om regelmatig contact te hebben met collega's van andere scholen. Zo is dwars door de scholen heen een stevig netwerk ontstaan waarin mensen elkaar weten te vinden. En dat werkt.

Annette Hoeksema, projectleider Startbaan
Gertrud de Wit, coördinator Zaans Verbond
Edwin Siemons, coördinator Zaans Verbond

December 2010

PROJECT STARTBAAN:

MET SUCCES EN RESULTAAT!

Het driejarige project Startbaan had als doel: tegengaan van voortijdig schoolverlaten en bevorderen van schoolsucces. Om dit te bereiken zijn subdoelen opgesteld:

1. Het bewaken en verbeteren van de overstap vmbo-mbo.
2. Het ontwerpen en ontwikkelen van doorlopende leerwegen vmbo-mbo.
3. Het invoeren van loopbaanleren in het vmbo ter voorbereiding op mbo.
4. Het komen tot een doorlopende lijn van zorg in het vmbo naar begeleiding in het mbo.

Op alle niveaus is resultaatgericht samengewerkt waarbij afstemming en samenhang tussen vmbo en mbo werden bewaakt. Startbaan werd financieel gesteund door structurele subsidie van de gemeente Zaanstad, incidentele subsidies van de provincie Noord-Holland, het platform Bèta Techniek en door de eigen bijdragen van de onderwijsinstellingen.

Startbaan heeft resultaten bereikt, zoals:

1. Het bewaken van de overstap vmbo-mbo is sterk verbeterd door de aansluiting bij ELKK (elektronisch loket kernprocedure en keuzegids). In het draaiboek ELKK staan alle acties voor het derde en vierde leerjaar vmbo vermeld.
2. Om uitval te bestrijden is in het vmbo ingezet op aanleren en versterken van vaardigheden en competenties die de leerling in het mbo nodig heeft. Daarnaast is gewerkt aan het verhelderen van beroepsbeelden, zodat de vmbo-leerling een goede keuze kan maken voor de vervolgopleiding.
3. In het vmbo is gestart met het voeren van loopbaangesprekken en het werken aan een portfolio.
4. Voor een goede doorlopende leerlijn vmbo-mbo is extra aandacht gegeven aan de Nederlandse taal en rekenen.
5. Voor talentvolle leerlingen zijn er diverse mogelijkheden om in een turboroute versneld, via het mbo, door te stromen naar het hbo.
6. Het vmbo draagt leerlingen met een zorgvraag met extra aandacht over naar het mbo. Dat kan door in ELKK bij de aanmelding een zorgbrief met informatie mee te sturen.

*Links: Crista van Dijk
Rechts: Myrthe Hoenderdos*

Door Startbaan is de samenwerking tussen leerlingen/deelnemers en ouders, onderwijs en bedrijfsleven en tussen het onderwijs en het bureau leerplicht van de gemeente Zaanstad verbeterd.

Vanuit Startbaan vonden onderzoeken plaats met de onderwerpen:

1. Stage in het vmbo en beroepspraktijkvorming in het mbo.
2. Doorstroom na vmbo theoretische leerweg naar de havo en het eerste jaar hbo.
3. Monitoren van vmbo-leerlingen in de bovenbouw op drie verschillende momenten in leerjaar drie en vier.
4. Zorgleerlingen en de overdracht van zorgleerlingen.
5. Risicofactoren voor uitval in het eerste leerjaar mbo.

Thijs Bakker

ZAANS VERBOND

In de afgelopen jaren hebben 75 medewerkers van vmbo en mbo intensief samengewerkt.

Er zijn stappen gezet, resultaten behaald, tegenslagen geïncasseerd en successen gevierd. De positieve teneur tijdens de laatste managementconferentie in april 2010 was waarneembaar: we kunnen en willen niet anders dan doorgaan op de ingeslagen weg. Dat zal ertoe leiden dat het percentage voortijdige schoolverlaters in Zaanstad verder afneemt, dat de doorloop van vmbo naar mbo voor de leerling merkbaar verbetert, Zaanstad een goed geborgen infrastructuur heeft en dat er voor kansrijke vmbo-leerlingen betere en snellere doorstroommogelijkheden zijn via mbo naar hbo.

Wij willen als onderwijsbestuurders samen werken aan kwalitatief sterk beroepsonderwijs, dat eigen denken en handelen overstijgt en dat het belang van leerling en deelnemer centraal stelt. We willen gezamenlijk eigenaar zijn van het Zaanse beroepsonderwijs, dat aansluit bij de regionale arbeidsmarkt. Dat kan alleen als er een duurzame samenwerking ontstaat.

We hebben de handen ineen geslagen en voelen ons oprecht met elkaar verbonden. Dat verbond, het Zaans Verbond, loopt van 2010 tot 2014.

De afspraken en de prestatie indicatoren zijn vastgelegd in het Convenant Duurzame Samenwerking Beroepsonderwijs in Zaanstad en op 21 september 2010 door ons ondertekend. Afspraken waar u ons aan mag houden.

We gaan werken met verschillende agenda's. Met de implementatie-agenda sturen we het in gebruik nemen van de resultaten en producten van het ontwikkelwerk aan. Met de ontwikkelagenda sturen we de gezamenlijke werkwijze van de (door)ontwikkeling aan. De gespreks-agenda zorgt voor afstemming, transparantie en actualiteit voor goed beroepsonderwijs.

Nu al kijken we uit naar de behaalde resultaten in 2014 en de ontwikkelingen die een plek zullen krijgen in ons Zaanse beroepsonderwijs. We rekenen op u en nodigen u van harte uit om het Zaans Verbond te versterken.

Barbara Dijkgraaf	waarnemend voorzitter College van Bestuur OVO Zaanstad
Diny Roodvoets	namens het College van Bestuur Amarantis Onderwijsgroep en voorzitter Bestuur Stichting VO Compas
Erica Burggraaff	voorzitter College van Bestuur Regio College Zaanstreek-Waterland

Selina Valent

DEELNEMERS

EERSTEJAARS DEELNEMERS MBO VERTELLEN OVER DE OVERSTAP

Anne Marees (mbo Turboroute Economie, oud-leerling Trias VMBO)

'In de derde wist ik dat ik de Turboroute wilde doen nadat leraren van het mbo uitleg in de klas hadden gegeven. Ik twijfelde nog of ik het aankon, maar mijn ouders stelden me gerust. Aan het einde van de derde deed ik een toets. Daarna kwam de loopbaancoach van het mbo op school voor een gesprek. In de vierde ging ik met andere geselecteerden één keer per week naar het Saenredam voor een mbo-project. Later deden we bedrijfseconomie op het Regio College. Zo hadden we alvast kennisgemaakt. Mijn keuze is goed geweest. Ik vind de vakken interessant en de begeleiding op het mbo is erg goed.'

Selina Valent (mbo Pedagogisch Medewerker, oud-leerling Saenredam College)

'Als kind wist ik al dat ik iets met kinderen wilde, maar zin om ver te reizen voor een opleiding had ik niet, dus keek ik naar een school in de buurt. De voorlichting die we op het vmbo kregen van het Regio College vond ik erg interessant. Tijdens het open huis op het mbo heb ik voor deze opleiding gekozen. Het hielp ook dat het sectorwerkstuk en de presentatie op het vmbo over je volgende opleiding moesten gaan. Ik ben blij met mijn keuze en ik wil me in dit vak specialiseren.'

Ryan Out (MTS+ Elektrotechniek, oud-leerling Compas vmbo)

'Eerst twijfelde ik tussen iets met scheikunde en elektrotechniek. De informatie die ik nodig had, heb ik uit brochures en van internet gehaald. De eerste kennisgeving met de opleiding was tijdens de leerlingbezoekdagen in de derde. Van de begeleiding op het vmbo heb ik niet veel gebruik gemaakt, ik wist wat ik wilde en ik had me al vroeg aangemeld. Tijdens het open huis van het Regio College had ik er al echt zin in. Leuk, weer

een stapje verder en je specialiseren in wat je wilt. Ik vond de voorlichting verhelderend en het beeld van de opleiding klopt. Het leren hier is anders, maar daar heb ik geen probleem mee.'

Crista van Dijk en Myrthe Hoenderdos (mbo Onderwijsassistent, oud-leerlingen Compas vmbo)

Crista en Myrthe wisten wat ze wilden. Crista: 'Het Regio College is vlakbij en mijn zus zit er op.' Myrthe twijfelde nog tussen mbo en havo. 'Het werd mbo omdat je dan meteen beroepsgericht werkt en ervaring opdoet in de stages.' Op het vmbo deden ze de theoretische leerweg. 'Het mbo is makkelijk voor ons,' vertelt Myrthe. 'We zitten samen met leerlingen uit kader en beroepsgericht, daar houdt de opleiding rekening mee. Alleen Engels kunnen we versneld doen.' Crista: 'Ik dacht dat het heel anders zou zijn, maar de lessen zijn net als op het vmbo: eerst informatie en dan aan het werk.' Myrthe vertelt over de loopbaancoach op het mbo: 'Af en toe heb je een persoonlijk gesprek en dan gaat het echt over jezelf.'

Thijs Bakker (mbo Chauffeur goederenvervoer, oud-leerling Compaen VMBO)

'Ik wilde timmerman worden maar tijdens mijn laatste stage ben ik veranderd. Het was rotweer en ik stond de hele dag buiten nat te worden. Mijn vader is ook chauffeur. Tijdens de introductiedag op het Regio College heb ik gekozen. Op het vmbo kwam iemand wat vertellen over het mbo, maar het meeste wist ik al van mensen die ik ken. Ik zag er niet tegenop om naar het mbo te gaan. Ik hoef gelukkig maar één dag in de week naar school en verder werk ik bij een transportbedrijf. Op school krijg je vooral les over je vak en minder algemene lessen. Het is lekker dat ik geld verdien met mijn werk.'

Ryan Out

AANTAL SCHOOLUITVALLERS IN ZAAANSTAD GEDAALD

SAMENWERKING GEMEENTE EN SCHOLEN SUCCESVOL

Het aantal jongeren dat voortijdig en zonder diploma een school verlaat, daalt in Zaanstad. Dit blijkt uit de officiële landelijke cijfers (zie onderstaande tabel).

Schooljaar in Zaanstad	% voortijdige schoolverlaters
2005 - 2006	5,6
2007 - 2008	5
2008 - 2009	4,5

Landelijk is in het vmbo het aantal voortijdig schoolverlaters (vsv'ers) lager dan in het mbo. De onderstaande tabel laat het percentage vsv'ers zien van de Zaanse leerlingen in het vmbo en Zaanse mbo (Regio College).

Soort onderwijs	Peildatum 1 oktober 2007	Peildatum 1 oktober 2008
vmbo	1,5	1,3
mbo	12,7	10,8

De reden dat veel jongeren de school voortijdig verlaten, is meestal dat ze een verkeerde keuze voor een vervolgopleiding hebben gemaakt. Ze vallen vaak uit omdat ze geen goed beeld hebben van het toekomstige beroep en omdat ze verkeerde verwachtingen hebben van de opleiding.

Succes door Startbaan

De goede cijfers zijn te danken aan de inzet van de individuele scholen en aan de intensieve samenwerking tussen het Zaanse vmbo en mbo in het project Startbaan. De scholen hebben samen met de gemeente Zaanstad beleid opgesteld over omgaan met leerlingverzuim.

Verdere reductie

Het percentage vsv'ers moet over het schooljaar 2010-2011 verder teruggebracht zijn tot iets minder dan 3,5 %. Dat is een reductie van 40 % ten opzichte van het percentage vsv'ers uit 2005-2006. Dit percentage is afgesproken in de convenanten die het ministerie van OCW heeft afgesloten met contactgemeenten en onderwijsinstellingen in het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs.

Ellen Lansu

Emma Dijkstra

Jan Beeldman

MEDEWERKERS

MEDEWERKERS GAAN VOOR RESULTAAT BINNEN HET ZAAANS VERBOND

Competenties

'Het leren moet doorlopen van vmbo naar mbo. Dat mogen geen werelden van verschil meer zijn', vindt Ellen Lansu (docent Zorg & Welzijn van Trias VMBO). Zij werkt voor haar opleiding mee aan het invoeren van competenties. 'De leerlingen van de derde en vierde klassen werken in alle vmbo-scholen met eenzelfde stageboek. Daarmee oriënteren ze zich bewuster op een beroep en gaan beter voorbereid naar hun vervolgopleiding. Bewijzen van opgedane ervaringen verzamelen ze in een portfolio.'

Lansu benadrukt het belang van samenwerken met het mbo. 'Via het mbo komen wij met bedrijven in gesprek over het leren van onze kinderen. Voor de leerlingen willen we de mogelijkheid van verkorte routes creëren. Dat kan bijvoorbeeld als materiaal uit het portfolio meetelt in het mbo.' Dit schooljaar gaan de scholen bij elkaar op bezoek. 'Collega's van het mbo komen bij ons gastlessen verzorgen en wij gaan met onze leerlingen naar het Regio College.'

Leerlijn taal en proefstuderen

Een doorlopende taalleerlijn vmbo-mbo moet er voor zorgen dat de leerlingen met het juiste taalniveau naar het beroepsonderwijs gaan. 'De essentie is dat iedereen in school aandacht heeft voor taal,' vertelt Emma Dijkstra (adviseur onderwijsontwikkeling bij het Regio College) over het beleidsplan dat beschrijft hoe scholen dat kunnen aanpakken. 'Elke vmbo-school heeft een taalcoördinator nodig die concrete plannen gaat maken voor de eigen school. Ter ondersteuning komt er een platform waarin docenten uit de verschillende opleidingen ervaringen uitwisselen.'

Proefstuderen

In het project 'Proefstuderen' komt uitwisseling tussen leerlingen van het vmbo en mbo tot stand. Jan Beeldman (accountmanager Startbaan van het Regio College) vertelt tijdens zijn bezoeken aan alle examenklassen in het vmbo over de mogelijkheid om een dag mee te lopen in de gekozen opleiding: 'Ze kunnen zich via een website aanmelden. Dat is een soort datingsite. De mbo'ers zorgen voor begeleiding bij het kennismaken. In de volgende voorlichtingsronde wil ik eerstejaarsstudenten het verhaal laten doen. Dat is echter.'

Carole
Roozeman

Loopbaanbegeleiding

'Vanaf de tweede oriënteren de leerlingen zich op beroepen en sectoren. In de derde onderzoeken ze onder andere of het richting mbo of havo zal zijn. Voor deze twee stromen ontwikkelen we nu in de vierde TL een extra programma met voor elke groep een eigen competentieprofiel', legt Carole Roozeman (mentor/docent van Compaen VMBO) het programma uit voor loopbaanoriëntatie vanaf klas twee tot het eindexamenjaar. Het aantal leerlingen dat uit de theoretische leerweg doorstroomt naar het havo is op Compaen VMBO aanzienlijk gestegen. Bij deze aanpak zijn mentoren belangrijk, zij kennen hun leerlingen als geen ander. 'We willen lessen en materiaal aanbieden waarmee ze de leerlingen gericht begeleiden naar de juiste plek. Dit materiaal moet zichtbaarder en toegankelijker worden voor iedereen. De kunst is ook om draagvlak te krijgen voor loopbaanbegeleiding, het te integreren in het curriculum en te laten zien dat het werkt. Als de directie loopbaanbegeleiding belangrijk vindt, helpt dat mee.'

Onderzoek en Communicatie

Alle vmbo'ers in de bovenbouw krijgen drie keer een vragenlijst voorgelegd. De informatie die deze monitor oplevert is voor mentoren, decanen en loopbaancoaches gratis feedback op hun loopbaanbegeleiding. Cor Zomerdijk (docent van het Saenredam College) werkt, samen met contactpersonen in alle scholen, aan onderzoek naar keuzeprocessen van de vmbo'ers en het pakket aan informatie- en voorlichtingsmateriaal dat de scholen daarbij gebruiken. 'In feite is er een bureau voor statistiek ontstaan. Door nauw samen te werken lukt het om bijna alle enquêtes terug te krijgen.' Voortdurend blijven de scholen de monitor verbeteren en aanpassen. 'Zo gaan we nu materiaal toevoegen op verzoek van de collega's die met zorgleerlingen werken en meer specifieke informatie nodig hebben.' De opbrengsten leveren steeds weer ontwikkelpunten op. 'Leerlingen geven bijvoorbeeld aan dat hun ouders de belangrijkste bron zijn bij het maken van keuzes. Dus gaan we bedenken hoe we die kunnen meenemen in het keuzeprocess.'

Rapporteren

'We willen dat iedereen de informatie krijgt die nodig is om voortijdig schoolverlaten terug te brengen', aldus Mark Seegers (applicatie-beheerder bij het Stafbureau van het OVO Zaanstad). 'Met onze rapportages kunnen we leerlingen op mbo en havo volgen tot ze de eindstreep halen.' Om dat te bereiken hebben mbo en vmbo hun databases aan elkaar gekoppeld. Seegers is lid van een werkgroep met vertegenwoordigers uit verschillende scholen. Met de verzamelde gegevens kunnen de scholen trends

Cor Zomerdijk

Mark Seegers

Ton
Raaijmakers

signaleren en daar specifiek op inzoomen om zo te sturen op uitval. De scholen willen naar een situatie waarin ze kunnen voorspellen of een leerling risico loopt uit te vallen. 'De onderwijzers komen met vragen en wij kijken of het kan. De vraag die er nu ligt is of de huidige rapportages gedetailleerder kunnen, bijvoorbeeld informatie over de totale geschiedenis van een leerling op vmbo en mbo.'

Doorlopende leerlijnen en loopbaanleren

'Onderling contact leidt tot verbetering,' stelt Ton Raaijmakers (coördinator opleiding Sport Dienstverlening & Veiligheid van Compas vmbo). Trias VMBO, Compas vmbo en het Regio College werken voor deze opleiding aan een doorlopende leerlijn. 'Het is nodig dat we meer eensluidend werken. Als leerlingen bekend zijn met de manier van werken op het mbo, is de kans op uitval kleiner. We willen ook een vrijstellingsregeling voor een verkorte route. De leerlingen moeten dan bewijzen verzamelen van onderdelen die ze al beheersen.'

Loopbaanleren

'We willen onze leerlingen voorbereiden op hun vervolgopleiding. Samen met alle Zaanse vmbo's en het mbo hebben we een methode ontworpen om de leerlingen te leren projectmatig en meer zelfstandig te werken. Daar hebben we alle te kiezen sectoren in verwerkt', zegt Sevinç Kük (docent loopbaanleren van Compas vmbo). Zij ziet ook graag dat er meer mogelijkheden komen voor verkorte opleidingen. 'Het stimuleert de goede vmbo-leerling om zijn best te doen.' Op Compas vmbo staat loopbaanleren op het rooster van de bovenbouwleerlingen. 'Als voorbereiding op mbo en havo leren we ze projectmatig en zelfstandig te werken. Het bezoeken van bedrijven helpt bij het kiezen voor een beroepsopleiding. Het gebruiken van dezelfde lesmethodes maakt de overstap makkelijker.'

Sevinç Kük

Taal en rekenen

'Je kunt kinderen op het juiste niveau afleveren, maar het zakt weg als je het daarna niet onderhoudt. Dat geldt voor de overstap van primair naar voortgezet onderwijs, maar ook van vmbo naar vervolgonderwijs', zegt Joost Pols Paardekooper (locatiedirecteur Pascal Zuid). Hij beheert de portefeuille taal en rekenen en gaat de ontwikkelingen in de scholen volgen. 'Met concrete afspraken en goede informatie willen we de collega's bewust maken van het belang van goed taal- en rekenonderwijs. Zo moeten ze weten dat een bepaald niveau nodig is om straks een diploma te behalen.' Alle scholen werken aan plannen om taal- en rekenvaardigheden te versterken: 'Bij rekenen is voortdurend trainen van belang, bij taal dat je het oefent in een context. Voor onze docenten gaan we bijeenkomsten organiseren om kennis te maken met de huidige manier van rekenen in het basisonderwijs. Als het op het vmbo anders gaat, raken kinderen in de war.'

Joost Pols
Paardekooper

Samenwerkende scholen

Compaen VMBO
www.compaenvmbo.nl

Compas vmbo
www.compasvmbo.nl

Pascal Zuid VMBO
www.pascalzuid.nl

Regio College Zaandam
www.regiocollege.nl

Saenredam College
www.saenredam.nl

Trias VMBO
www.triasvmbo.nl

Colofon

Tekst:
Truda Zijp - Wormer

Redactie en fotografie:
EC-Producties - Krommenie

Vormgeving:
Team Klijnsma - Wormerveer

Druk:
RDH Printmedia - Wormerveer

Foto cover voorkant:
Rochelle Smit

Foto cover achterkant:
Sandy Jongewaard

ZAANS VERBOND